

Claus per millora l'escolta activa en centres educatius

Resultats del Test de l'Escolta desenvolupat en el
programa Activa l'Escolta 2022.

Títol: Claus per millorar l'escolta activa en centres educatius. Resultats del Test de l'Escolta desenvolupat en el programa Activa l'Escolta 2022.

© Educo, novembre de 2022

Es permet la reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment sempre que es mencioni la font i es faci sense finalitats comercials.

Coordinació: Direcció d'Incidència i Recerca Social

Textos: Gema Luengo, Laura Orellana

Col·laboració: Miriam Torán, Cristina Porras, Gonzalo de Castro, Paula San Pedro, Alba Delgado, Reinaldo Plasencia

Correcció: Judith Escales

Maquetació: Elena Martí

Il·lustracions: Eduard Altarriba

Fotos: Educo

Agraïments: Als centres i les comunitats educatives participants en el Test de l'Escolta, en particular als nois i noies que han format els Clubs de l'Escolta i han aportat les seves idees per transformar l'escolta i la convivència en els seus diferents entorns educatius i socials.

Consulta de materials: Activa la Escucha

Per a més informació sobre els temes tractats en aquest document, contacta amb: educos@educos.org

Contingut

Introducció	4
Metodologia	8
Per què un Test de l'Escolta?	8
Qui hi ha participat?	8
Quin pot ser l'ús del Test de l'Escolta?	10
Què pots trobar en aquest informe?	10
A qui va dirigit el present informe?	11
Resultats dels Tests de l'Escolta	13
Per què no practiquem l'escolta activa?	13
Què destaquen nois i noies de la seva manera de relacionar-se entre si?	15
Com és i com pot millorar la relació entre nens, nenes, adolescents i persones adultes?	18
Existeix discriminació cap a nois i noies en els centres educatius?	22
Com és la capacitat de nens, nenes i adolescents de participar i dur a terme les seves propostes?	26
Més enllà dels Tests de l'Escolta	30
Conclusions i reflexions	32
Recomanacions	38
Referències bibliogràfiques	42

Introducció

El 2020, **Educo** posa en marxa la campanya Activa l'Escolta per fomentar l'escolta activa com a ingredient per promoure el respecte a totes les persones independentment de la seva edat o altres diversitats, la convivència, la resolució de conflictes, la democràcia i el foment de l'autonomia infantil. **La idea sorgeix de les veus de nens i nenes** que, davant la pregunta “Quina creus que és la causa principal que existeixi violència exercida contra la infància?”, van donar una resposta rotunda: “Perquè les persones adultes no escolten”. Aquesta és una de les conclusions que van sorgir de la recerca *Érase una Voz* (Educo, 2019). Els nois i noies contaven exemples en què, davant una situació de violència exercida contra ells i elles, les persones adultes no els creien, o en “feien els ulls grossos”, o deien que “són coses de nens”. A partir de les seves idees sorgeix la proposta de promoure accions encaminades perquè les veus dels nens, nenes i adolescents (NNA) no només siguin escoltades, sinó que també es tinguin en compte i influeixin per exercir canvis amb la seva participació activa. **Es tracta, per tant, de promoure l'escolta activa: una escolta que promogui una resposta, un canvi en la manera de tractar i relacionar-nos amb la infància.**

La necessitat d'exercir l'escolta activa a la infància està recollida a l'article 12 de la Convenció sobre els Drets de l'Infant (1989).

Ser escoltats i escoltades és un dret i, a més, és una condició necessària per a la pràctica democràtica en què nens i nenes exerceixen la seva participació i la seva ciutadania activa, sobretot en els àmbits més quotidians com pot ser l'escola. Una bona governança en els centres educatius es basa en valors democràtics i en la participació dels membres de la comunitat

educativa. Exigeix, per tant, la posada en marxa de mecanismes d'escolta activa permanent en qüestions que afecten l'alumnat. Aquesta escolta pot ser a través de la consulta, o amb major grau d'interacció a partir de xarxes o mecanismes més participatius on són necessaris temps, espais de trobada i eines per conèixer el que NNA pensen, opinen i senten. D'aquesta forma s'estableix **un diàleg que permeti una proximitat** en la gestió dels recursos, la seva implicació en la presa de decisions i la posada en marxa d'accions. En un context educatiu, la democràcia no s'aprèn en un text o en una lliçó, sinó que s'exerceix des d'un espai real de participació. És necessari aprendre a respectar els altres i el bé comú, a relacionar-se, a valorar diferents opinions, a comprometre's, a resoldre conflictes de manera pacífica, etc. Per tot això és important el desenvolupament de metodologies que potenciïn habilitats com són l'empatia, la presa de consciència social i la comunicació assertiva. És un repte dur a terme una escolta activa no només entre nens i nenes, sinó també entre nens i nenes i persones adultes en processos de participació. Les actituds i competències hauran de cultivar-se per totes dues parts des de la reflexió i la pràctica. Existeixen diverses propostes i enfocaments pedagògics que consideren l'escolta com un element imprescindible. Fa dècades el mestre Loris Magaluzzi va proposar exercir una **pedagogia de l'escolta** en el context comunitari de les escoles de Reggio de l'Emília (Itàlia). Aquesta proposta ens convida a considerar l'“escolta múltiple” com un acte que involucra una comunitat (mestres i mestres, nens, nenes i famílies) per escoltar-se a si mateixos i també els uns als altres. Des de l'escolta interna, les pròpies idees i reflexions s'enriqueixen i modifiquen a través

de l'escolta als altres, per comparació, intercanvi, xoc, reformulació d'idees que ens porten a una presa de decisions més democràtica (Rinaldi, 2006). Tot i que la proposta d'escolta activa a l'escola no és nova, actualment la comunicació entre persones adultes i nens i nenes sol ser unidireccional, basada en la transmissió de coneixements i ordres. Escoltar significa estar oberts a ser afectats o afectades i transformats o transformades pels altres a nivell personal. No es tracta d'escoltar passivament, sense pensar, amb la finalitat de reiterar el que ja se sap, sinó **d'estar oberts a la construcció de noves idees i a la transformació personal, també quan nens i nenes són interlocutors en el diàleg amb persones adultes.**

L'objectiu principal de la proposta que la campanya Activa l'Escolta ofereix és promoure una xarxa de comunitats d'escolta a la infància i l'adolescència als centres educatius, a través del desenvolupament de **processos de participació protagonitzats pels Clubs de l'Escolta** i que estaran formats per nois i noies d'11 a 17 anys que, juntament amb equips educatius i professorat, s'impliquin en diferents activitats, com és el diagnòstic de la situació que els afecta, el diàleg, la reflexió i el disseny de plans d'acció, així com trobades entre participants per compartir aprenentatges. La campanya, a més d'estar dirigida a centres educatius, **també tracta de sensibilitzar els mitjans de comunicació, les administracions públiques i la societat en general de la importància d'escoltar els nens, nenes i adolescents per combatre l'adulterisme**, entès com la visió de superioritat, accés a privilegis i diferència de poder entre diferents grups d'edat, en favor de les persones adultes. Aquestes relacions desiguals es fan presents en maneres d'actuar

Per què és important l'escolta activa?

A la Guia didàctica per al desenvolupament d'activitats que fomentin l'escolta activa als centres educatius publicada per Educo (2020) s'inclou, a la introducció, una fonamentació teòrica sobre els beneficis i la necessitat de fomentar l'escolta activa a diferents nivells: relacional, socioeducatiu, per a la convivència i la resolució de conflictes, per al foment de la democràcia, la participació i els drets humans, així com per evitar formes de poder com l'adulterisme. En resum, amb una veritable escolta activa:

- Es potencia l'autoestima
- S'estimula el llenguatge
- S'afavoreix la comunicació bidireccional
- S'adquireix informació rellevant
- S'amplien el coneixement i les referències culturals
- S'estimula el pensament crític, acurat i creatiu
- Se n'aprèn
- Es cultiven l'amistat i les bones relacions personals
- S'afavoreixen el camí cap a la igualtat i el repartiment de poder
- Es contribueix a un ambient de pau
- Es prenen millors decisions (individuais i grupals)
- S'afavoreixen el treball cooperatiu i la innovació
- Es facilita una convivència democràtica
- S'afavoreix el compliment dels drets de la infància

com la pràctica denominada adultisme. Aquest concepte es refereix a qualsevol comportament, acció o llenguatge que limita o posa en dubte les capacitats de nens, nenes i adolescents, pel sol fet de tenir menys anys de vida. Els missatges adultistes són comuns en frases com “quan siguis gran podràs donar la teva opinió” (Unicef, 2013). L’adultisme és una de les causes que les persones adultes no escoltin els nens, nenes i adolescents. Superar-ho requereix humilitat, reconeixement i respecte. És necessari que **les persones adultes aprenguin a acompanyar, guiar, escoltar, codissenyar límits, negociar, conversar, educar i desenvolupar noves formes de relació amb les nenes, nens i adolescents**. Per promoure totes aquestes competències, des d’Educo convidem les persones adultes, especialment famílies i persones en contacte amb nens, nenes i adolescents, a sumar-se a la campanya Activa l’Escolta.

La proposta metodològica que proposem es basa en **dur a terme una sèrie de fases que promoguin la participació** com la creació del Club de l’Escolta format per nens, nenes i adolescents acompanyats de persones adultes implicades; la realització de diagnòstics de la realitat a partir de diferents eines (dinàmiques, exploració de l’entorn, qüestionaris, etc.); la reflexió i l’anàlisi de problemes i la formulació de propostes per a l’acció; la celebració i la comunicació de resultats i aprenentatges, i la motivació i avaluació constants del procés. **Dins de la fase de diagnòstic, des d’Educo oferim una eina pràctica, el Test de l’Escolta**, destinat a professorat, famílies i nens i nenes. A continuació, compartim els resultats obtinguts pels centres participants durant el primer semestre de 2022.

La campanya Activa l’Escolta compta amb una sèrie de recursos a la disposició de centres educatius. Podràs trobar aquests **recursos per promoure l’escolta activa a través de processos participatius** a la nostra web: www.activaalescucha.org.

- Guia didàctica i Kit de l’Escolta, dirigits a professorat i equips educatius per posar en marxa el projecte.
- Guia per a joves activistes: amb inspiradores idees per a l’alumnat i el seu entorn comunitari sobre com dissenyar campanyes de mobilització.
- Test de l’Escolta en format online, dirigit a alumnat, professorat i famílies, per fer un diagnòstic de la situació de l’escolta i la convivència.
- Cartells i fullets dirigits a centres educatius per donar a conèixer i motivar la participació en la campanya.
- Plataforma web per compartir idees i notícies amb la comunitat educativa.

A més d’aquests recursos, des de l’equip tècnic d’Educo es proporciona seguiment i suport al professorat per promoure processos participatius i dissenyar campanyes de mobilització. En aquest sentit, es realitzen càpsules formatives per a professorat, alumnat i famílies per promoure l’escolta activa i la millora de la convivència, i s’organitzen trobades virtuals entre alumnat dels centres educatius que participen en el projecte.

Metodologia

Per què un Test de l'Escolta?

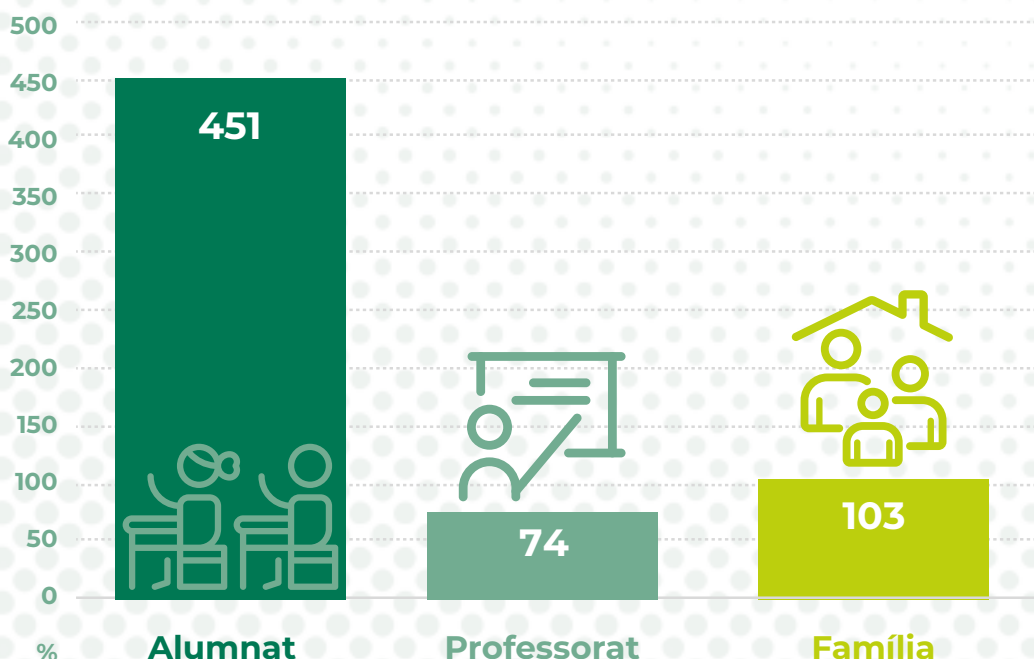
Per **fomentar la sensibilització sobre la importància de l'escolta activa i promoure processos participatius** als centres s'ha proposat dur a terme el Test de l'Escolta. Es tracta d'una eina facilitada en format *online* als centres educatius amb la finalitat de promoure l'anàlisi de la situació inicial i convidar a reflexionar de manera col·lectiva i amb actitud crítica sobre com és l'escolta al centre. Per exemple, tracta d'analitzar com són les actituds a nivell individual, així com les habilitats comunicatives en el pla relacional entre l'alumnat, i entre l'alumnat i les persones adultes (famílies i professorat). A més, intenta identificar elements, estructures i actors que faciliten l'escolta activa i l'agència de nens i nenes per promoure canvis a nivell comunitari. S'ha dissenyat des d'un enfocament de gènere i

de diversitat i ha inclòs preguntes amb opcions de resposta i preguntes obertes les respostes de les quals han estat categoritzades per dur a terme una anàlisi qualitativa de les dades. Tots aquests elements han servit per reunir informació que inviti a l'anàlisi, la reflexió i al disseny i desenvolupament d'un pla d'acció que provoqui canvis en les situacions susceptibles de ser millorades a la comunitat educativa.

Qui hi ha participat?

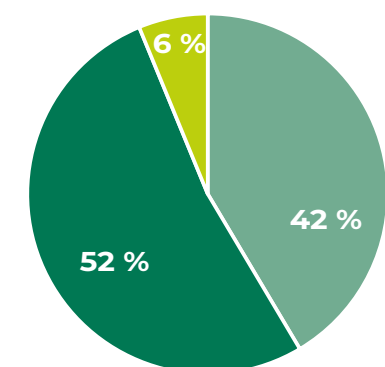
Durant el curs escolar 2021/2022, 628 persones han participat en el Test de l'Escolta. S'han desenvolupat tres tipus de test: un destinat a professorat, un altre a nois i noies i un altre a les seves famílies. En total, hi han participat 451 nois i noies, 74 professors i professores i 103 famílies.

Gràfica 1: Participants totals en els Tests de l'Escolta

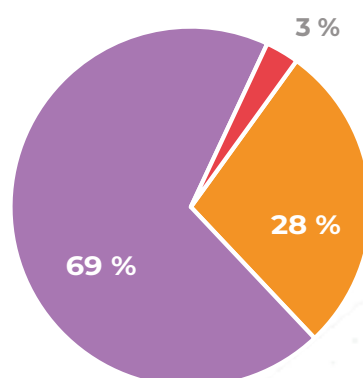
Font: elaboració pròpia.

Gràfica 2: Alumnat per sexe/gènere

■ Noia ■ Noi ■ Altre

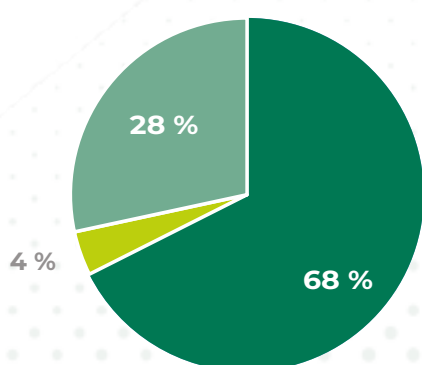
Gràfica 3: Alumnat per curs

■ ESO ■ Primària ■ Batxillerat

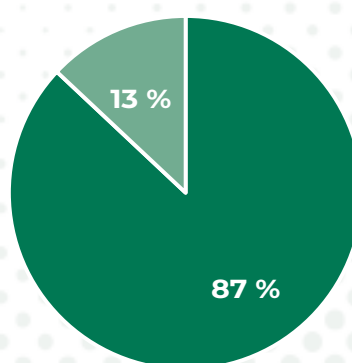
Font: elaboració pròpia.

Gràfica 4: Professorat per sexe/gènere

■ Dona ■ Home
■ Prefereixo no definir-me

Gràfica 5: Famílies per sexe/gènere

■ Dona ■ Home

Font: elaboració pròpia.

Quin pot ser l'ús del Test de l'Escolta?

Els resultats individuals del test han afavorit la **reflexió personal** de manera immediata a l'hora de realitzar el qüestionari en format *online*; per exemple, afavoreix l'anàlisi sobre què es pot millorar per posar en pràctica un escolta més activa de manera individual. La recopilació de dades i resultats col·lectius a cada centre educatiu han invitat a la **reflexió grupal** a partir d'informes específics facilitats per l'equip tècnic d'Educo. En aquests informes es convidava els Clubs de l'Escolta de cada centre a reflexionar a partir dels resultats amb qüestions com: Què us ha cridat l'atenció? Creieu que apareixen resultats positius o negatius en general? Creieu que els nois i les noies pensen igual? I nois i noies de diferents edats? Quin pot ser el problema o aspecte a millorar segons les dades en relació amb l'escolta activa entre alumnat? I entre alumnat i professorat? I entre alumnat, professorat i les vostres famílies? Els i les profes pensen el mateix que vosaltres? I les vostres famílies? Quines diferències hi veieu? Quina acció se us acut per sensibilitzar sobre aquest problema i contribuir a la millora dels resultats del test en aquesta pregunta? Se us acut alguna acció que poguéssiu dur a terme amb altres grups per millorar l'escolta als centres i al vostre entorn?

A més, al final del curs escolar s'ha promogut la trobada de Clubs de l'Escolta de diversos centres educatius participants on s'han compartit qüestions comunes sorgides en els diagnòstics, així com idees i propostes de cada grup.

Què pots trobar en aquest informe?

El present informe inclou un resum dels resultats globals més significatius obtinguts en la recopilació de dades dels centres que han participat en el Test de l'Escolta, en els apartats 1 a 5 del capítol "Resultats dels Tests de l'Escolta", així com en la trobada de Clubs de l'Escolta durant el curs 2021/2022, en l'apartat 6 d'aquest capítol. Es tracta d'una anàlisi realitzada per l'equip tècnic d'Educo perquè pugui servir **d'eina per promoure el diàleg, la reflexió i l'actitud crítica de nois i noies que formen o formaran part de Clubs de l'Escolta o altres estructures de participació escolar, però també de persones adultes que són responsables de fomentar la participació i la convivència escolar**. Es convida a l'anàlisi dels resultats exposats i a la reflexió sobre les qüestions que poden ser compartides o no, amb la finalitat que puguin contribuir a la posada en marxa d'altres diagnòstics de temes específics, la presa de decisions i el disseny d'accions que permetin millorar alguns dels possibles problemes que poden ser compartits o hagin sorgit del procés d'anàlisi i reflexió.

A qui va dirigit el present informe?

Aquest informe va dirigit a totes aquelles persones interessades en escoltar i conèixer les opinions i les idees de nois i noies. **Conèixer-ne la visió de les qüestions que els afecten al seu entorn educatiu és un primer pas per fomentar marcs de col·laboració per treballar amb ells i elles en la transformació del seu entorn.** Per exemple, està dirigit a:

- **Professorat:** per poder conèixer les propostes que els interpeten i promoure accions de millora i bon tracte a l'aula i l'entorn educatiu; tant a nivell relacional com de posada en marxa de noves metodologies, canvis organitzacionals o de creació de nous espais de diàleg.
- **Famílies:** per millorar la comunicació i les relacions entre persones adultes i nois i noies, i entre famílies i centre educatiu.

- **Mitjans de comunicació:** per donar una imatge de la infància i adolescència no estereotipada, que informi de les seves necessitats i demandes reals, que col·labori amb nois i noies en els canvis desitjats donant-los protagonisme.
- **Prenedors de decisions:** perquè escoltin els nens, nenes i adolescents com a ciutadania del present i així promoure formes de governança on la participació i l'escolta activa siguin transversals en tota política i la seva implementació.
- **Públic en general:** per contribuir a combatre l'adultcentrisme com a forma de poder que penetra en la societat i vulnera els drets dels nens, nenes i adolescents.
- Els **nois i noies** disposen d'una versió resumida a mode d'infografia amb les principals conclusions i propostes que es presenten en l'actual informe. Aquest document adaptat a la infància està disponible a la plataforma www.activaescucha.org

Resultats dels Tests de l'Escolta

Per què no practiquem l'escolta activa?

“Sé que si n’hi hagués el món seria millor” (alumne de 6è de primària)

Nois i noies assenyalen com la principal causa que no hi hagi escolta activa entre les persones els **problemes en la comunicació** (interrompre’s, no prestar atenció, estar en altres coses...), i sovint ho relacionen amb **no tenir interès** en la conversa o en el que els altres han de dir. En aquest sentit, un 41% de l'alumnat ha proporcionat respostes que tenen a veure amb la falta d'interès i els problemes en la comunicació a la pregunta “Si us plau, explica quins creus que són les possibles causes per les quals no hi ha escolta activa entre les persones”.

Perquè hi ha persones que només pensen en les seves respostes i no respecten el torn dels altres i no es poden entendre (alumna de 5è de primària)

Hi ha gent que no sap escoltar i no deixa parlar, interrompen el torn de paraula per parlar d'allò seu sense demanar permís. Cal posar-se en el lloc de l'altre i escoltar (alumna de 4t de l'ESO)

Nois i noies pensen també que una de les principals causes que no practiquem l'escolta activa és **l'egoisme i la falta d'empatia**, que vinculen a la idea que les persones sempre creiem que tenim raó. Davant la pregunta “Si us plau, explica quins creus que són les possibles causes per les quals no hi ha escolta activa entre les persones”, un 29% de l'alumnat

ha proporcionat respostes que tenen a veure amb aquesta problemàtica.

Perquè sempre volen tenir raó i no respecten ni escolten les opinions dels altres (alumna de 5è de primària)

La falta d'escolta activa es pot deure a la falta d'interès en els altres i la falta d'empatia (alumne de 1r de batxillerat)

Que no sabem acceptar a una altra persona diferent a nosaltres, creiem que per no tenir els nostres gustos o tenir alguna característica diferent és pitjor (alumna de 3r de l'ESO)

Certes **pors**, molt vinculades amb la vergonya o el temor que les seves opinions siguin jutjades, són un altre dels factors que nois i noies comenten com a causa de la falta d'escolta activa (el 7% del total de respostes estan associades a aquesta problemàtica de les pors). Així mateix, les noies tendeixen a mencionar el factor de la por en major mesura que els nois (vegeu, sobre aquest tema, l'apartat “Existeix discriminació cap a nois i noies en els centres educatius?”).

Aquestes pors tenen relació amb la **falta de confiança**, un element que també s'assenyala juntament amb la falta de coneixement de les

altres persones com a font de dificultats en la comunicació i en l'escolta als altres (9% del total de respostes).

Que tenen vergonya o por que la gent no comparteixi la seva opinió (alumna de 4t l'ESO)

Perquè a la gent li fa por expressar-se ja que pensen que les seves idees són molt diferents a les del seu entorn. I això els provoca tenir poca confiança i quan tu no saps escoltar-te a tu mateix no saps escoltar els altres (alumna de 1r de l'ESO)

Per falta de confiança amb algú o en un mateix (alumna de 3r de l'ESO)

Finalment, nois i noies mencionen també, encara que en menor mesura (5%), la **falta de respecte o d'educació** com a motiu que no practiquem l'escolta activa.

Pensen el mateix nois i noies que els seus profes i famílies?

El professorat i les famílies pensen que **l'egoisme i la falta d'empatia** són la principal causa per la qual no hi ha escolta activa entre les persones, cosa que coincideix amb un dels elements esmentats per nois i noies. Però, a diferència de l'alumnat, les persones adultes parlen també de la **falta de temps i la sobrecàrrega de tasques**.

Les **famílies** introdueixen una categoria de respostes recurrents, que posa el focus en les **noves tecnologies com a causa de la falta d'escolta activa**. Nois i noies a penes parlen de la utilització de mòbils o tecnologia com a causa de les distraccions (4 mencions d'un total de 349 —un 1,1%).

Una de les possibles causes són els estímuls externs com mòbils, televisió i tauletes, que fan que no hi hagi una concentració necessària per a l'escolta activa (mare d'entre 31 i 50 anys)

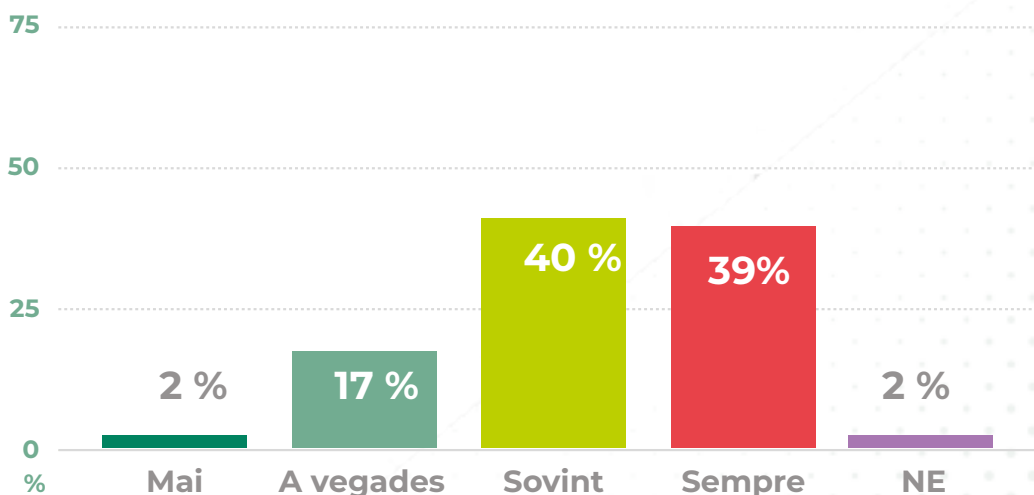
no tenen
interès
egoisme
por i vergonya

falta de confiança
falta de respecte

Què destaquen nois i noies de la seva manera de relacionar-se entre si?

“Una actitud més oberta i més empatia i tolerància poden ajudar a millorar les relacions entre alumnes” (alumne de 1r de batxillerat)

Gràfica 6: Has après a valorar els altres escoltant les seves idees quan treballes en equip?

Font: elaboració pròpia a partir dels resultats de la pregunta del Test de l'Escolta.

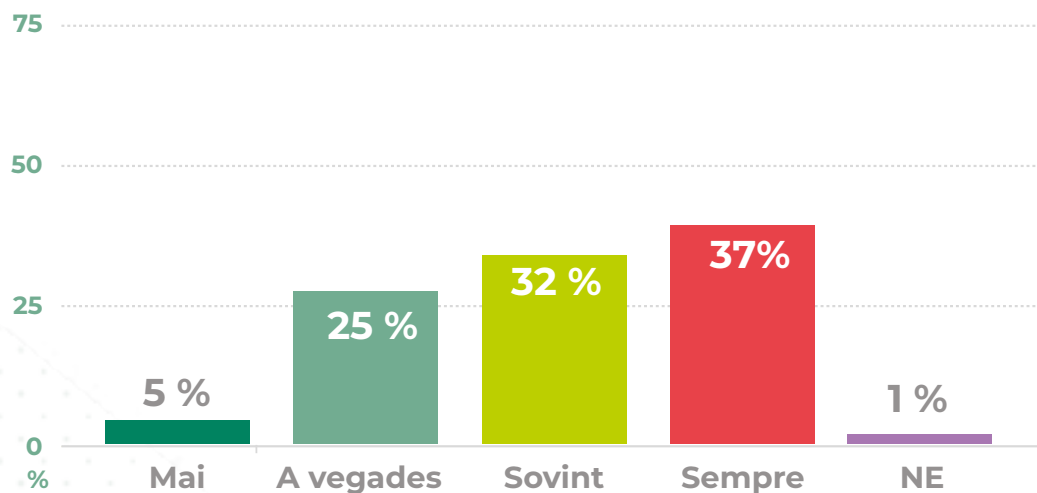
Gairebé el 80% de l'alumnat assenyalava que ha après a valorar altres companys/es escoltant les seves idees al treballar en equip, la qual cosa indica que l'escolta és una font important que contribueix a apreciar i reconèixer els altres¹. Aquest resultat té relació amb una idea recurrent que l'alumnat assenyalava com una **eina per generar confiança entre iguals**: la necessitat de promoure la cooperació i el treball en conjunt. Per exemple, davant la pregunta

“Si us plau, pensa en algunes qüestions que creus que podrien millorar les relacions entre alumnes”, la resposta majoritària (el 31%) assenyalava la necessitat de **reforçar la confiança, la companyonia i la cooperació**.

Davant la pregunta “Creus que els nois i noies de major edat se senten superiors davant dels i les de menor edat?”, la majoria de les respostes (gairebé un 70%) assenyalen que **l'alumnat**

¹ Percentatge d'alumnes que han respost “sempre o sovint” a la pregunta “Has après a valorar altres companys/es escoltant les seves idees quan treballes en equip?”.

Gràfica 7: Creus que els nois i noies de major edat se senten superiors davant dels i les de menor edat?

Font: elaboració pròpia a partir dels resultats de la pregunta del Test de l'Escolta.

pensa que els i les grans sí que s'hi senten superiors: el 69% d'alumnes han respost "sempre o sovint" a aquesta pregunta.

Com podrien millorar les relacions entre alumnes?

Quan preguntem a nois i noies quines propostes tenen per millorar les relacions entre alumnes, en general les respostes assenyalen en major mesura (31% del total) la **necessitat de reforçar la confiança entre l'alumnat**. A més, s'hi emfatitzen, d'una banda, les formes de treball cooperatiu i, de l'altra, el bon tracte²:

Activitats en cooperació que puguin ajudar a reforçar la confiança o la companyonia entre els alumnes de la classe (alumna de 4t de l'ESO)

L'amabilitat, treballar en equip i escoltar els altres (alumna de 5è de primària)

Activitats grupals o de tota la classe: quan tota la classe fem la mateixa activitat ens comuniquem entre nosaltres i millorem la relació amb companys. Un exemple són les excursions en autobús on parlem entre nosaltres i riem tots junts (alumna de 3r de l'ESO)

² Quan preguntem per idees per millorar les relacions dins del mateix alumnat, un 31% de l'alumnat fa propostes relacionades amb un reforç de la confiança entre si, un 27% proporciona respostes que tenen a veure amb la tolerància i l'empatia i un 16% amb la necessitat d'un diàleg i una escolta majors. Un 9% menciona respostes relacionades amb la promoció del respecte a l'hora de comunicar-se verbalment.

En segon lloc, per millorar les relacions entre l'alumnat, nois i noies fan propostes relacionades amb la necessitat de **relacionar-se des de la tolerància i el respecte**, i de comprendre i acceptar les diferències des de **l'empatia** (27% del total).

Tenir més respecte, no creure's superior per ser més grans (alumna de 2n de l'ESO)

La gent hauria de valorar més els altres i no hauria de criticar-los pel seu aspecte o per alguna cosa que hagin dit (alumna de 4t de l'ESO)

Una actitud més oberta i més empatia i tolerància poden ajudar a millorar les relacions entre alumnes (alumne de 1r de Batxillerat)

La tercera resposta majoritària (16%) a la pregunta de com es pot millorar la relació entre l'alumnat té a veure amb la proposta de **parlar i escoltar-se més**, molt vinculada amb una altra temàtica menys recurrent (9% del total de respostes) però igualment present al llarg de diferents resultats del Test de l'Escolta com és el **respecte en la comunicació**, connectat amb la idea de ser més respectuós/a amb les maneres de dir les coses, de comunicar-se... (per exemple, vegeu el factor de la falta de respecte en l'apartat "Per què no practiquem l'escolta activa?").

Que la gent t'escolti i que per equivocar-te no et tractin com a ximple (alumna de 4t de l'ESO)

*Solucionar els conflictes parlant-ne.
Escoltar sempre el teu company i tractar-lo amb respecte, no sempre insultant.
Tenir en compte totes les coses positives que fa un company per un altre (alumna de 5è de primària)*

Finalment, una part minoritària de l'alumnat (5%) planteja respostes relacionades amb la idea de **millorar el seu comportament** com a base d'una millor relació entre si.

confiança
empatia
diàleg i escolta

falta de confiança
millor comportament

Com és i com pot millorar la relació entre nens, nenes, adolescents i persones adultes?

“Donar més confiança, mostrar suport, parlar i preocupar-se” (alumna de 3r de l'ESO)

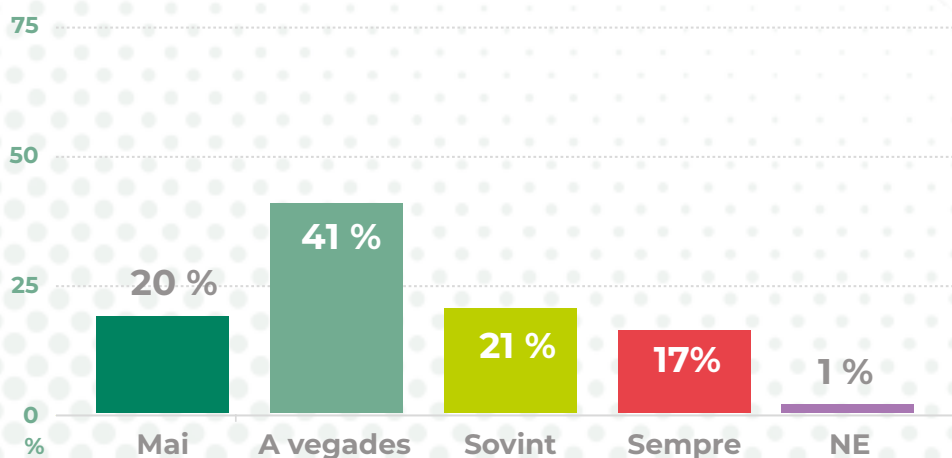
Què pensen els nois i noies de la seva relació amb les persones adultes?

Un dels resultats més destacables del Test de l'Escolta és la **falta de confiança** que nois i noies manifesten en relació amb les seves famílies i el professorat.

Davant l'afirmació “Et sents lliure i amb confiança per poder parlar de les teves idees, sentiments o problemes amb la família”, **gairebé un 40% de l'alumnat assenyala que mai o només a vegades sent confiança per poder expressar-se amb la família:** un 37% de

l'alumnat respon a aquesta pregunta amb “mai” o “a vegades”. En concret, el percentatge que expressa que mai se sent lliure i amb confiança va ser el 10%. A més, la tendència a confiar-hi menys és major en el cas de les noies (vegeu, en relació amb això, l'apartat “Existeix discriminació cap a nois i noies en els centres educatius?”). Resulta cridaner comparar aquests resultats amb els de la pregunta realitzada en el test a les famílies “Si el teu fill/a vol dir-te alguna cosa i no s'hi atreveix, l'invites i l'ajudes perquè parli amb confiança?”, ja que en aquest cas la resposta majoritària (88%) de les famílies és que sempre inviten a tenir aquesta confiança.

Gràfica 8: Et sents lliure i amb confiança per poder parlar de les teves idees, propostes, sentiments o problemes amb el professorat?

Font: elaboració pròpia a partir dels resultats de la pregunta del Test de l'Escolta.

La falta de confiança per part de l'alumnat a l'hora de relacionar-se i expressar-se no només es produeix en relació amb les famílies, sinó que destaca encara més **en relació amb el professorat**. Davant l'afirmació "Et sents lliure i amb confiança per poder parlar de les teves idees, propostes, sentiments o problemes amb els teus professors/es", **més del 60% de l'alumnat manifesta que els falta confiança** en aquest sentit. El 61% assenyala que mai o només a vegades sent confiança per poder expressar-se amb el professorat. Concretament un 20% diu que mai.

Com és la relació entre infància, adolescència i persones adultes, segons aquestes últimes?

Tant el Test de l'Escolta plantejat a professorat com el destinat a famílies han donat resultats destacables respecte de com pensen les persones adultes, en molts casos, la seva relació amb la infància i l'adolescència. Davant l'afirmació formulada al professorat "Quan et dirigeixes a l'alumnat intentes convèncer-los de la teva proposta o opinió perquè tu saps el que és millor per a ells i elles", **gairebé el 40% del professorat hi respon que sí que tracta de convèncer l'alumnat perquè pensa que sap què és millor per a ell³**. El 53% hi respon que a vegades, mentre que només el 8% hi contesta que mai.

En el cas del Test de l'Escolta per a famílies, davant la pregunta "Sents que **el teu fill/a necessita la teva opinió perquè creus que tens més experiència i sols tenir raó**", **més del 40% de les famílies hi responen de manera afirmativa**. El 41% de les famílies assenyalen que sempre o sovint el seu fill/a necessita la seva

opinió perquè és la persona adulta qui sol tenir raó. En canvi, el 54% hi contesta que a vegades, mentre que només el 5% hi respon que mai.

En aquest sentit, els resultats dels Tests de l'Escolta mostren en diversos punts la persistència d'una cultura **adultcèntrica**, esbiaixada per una visió proteccionista i paternalista respecte de les decisions que afecten els nens, nenes i adolescents.

Les respostes de nois i noies a preguntes obertes al llarg del Test de l'Escolta realitzat a l'alumnat han deixat, en canvi, diverses idees i propostes que assenyalen que **ells i elles no coincideixen amb aquesta percepció adultcèntrica** i que qüestionen la validesa d'aquesta visió, qualificant-la a vegades d'estereotip.

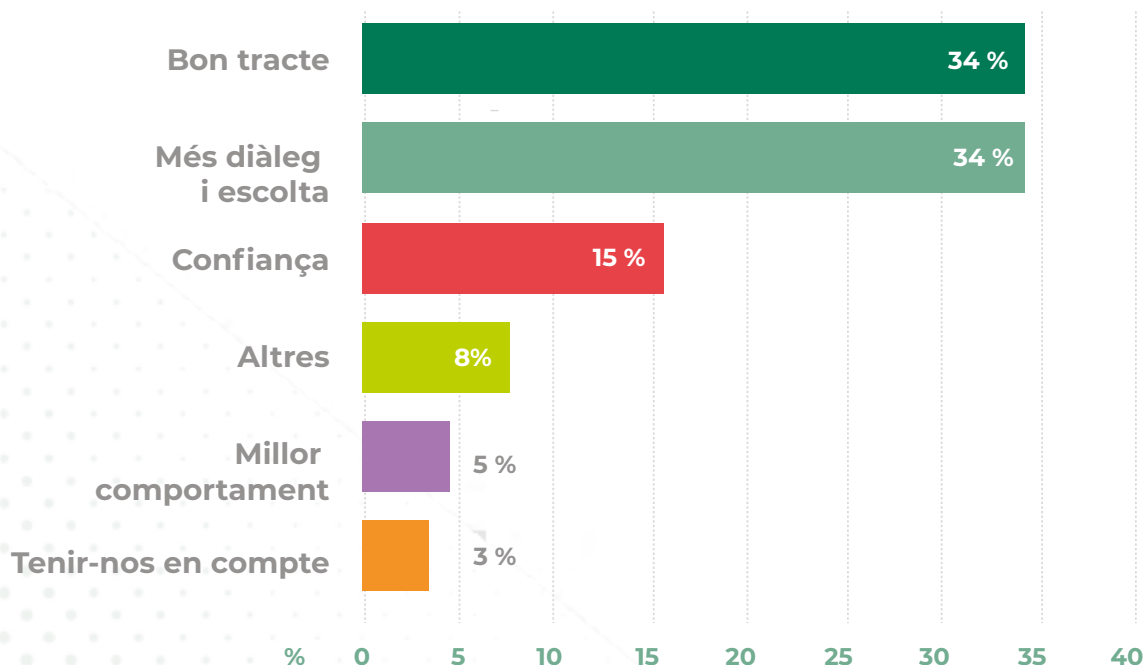
Que no pensin que els menors som immadurs i que no podem pensar amb raó (alumne de 3r de l'ESO)

Crec que no haurien de tractar-nos com si ells són els que manen i els que ens han d'ensenyar. Des del meu punt de vista moltes vegades els alumnes podem ensenyar-los més als professors que ells a nosaltres, i moltes vegades tenim més confiança amb un professor que ens tracta des de la proximitat que amb un que és llunyà (alumna de 3r de l'ESO)

Doncs que els nens també tenim idees (alumne de 3r de l'ESO)

³ Percentatge del professorat que respon que sempre o que sovint tracta de convèncer l'alumnat perquè sap què és millor per a ell: 38%.

Gràfica 9: Si us plau, pensa en idees que podrien ajudar a millorar les relacions entre alumnes i professors/es.

Font: elaboració pròpia a partir de la classificació de les respostes a la pregunta del Test de l'Escolta.
*no s'inclouen els decimals en els percentatges.

Quines propostes podrien contribuir a millorar les relacions entre nois i noies i persones adultes?

Quan preguntem a nois i noies per les seves idees per ajudar a millorar les relacions entre alumnat i professorat, un 34% emfatitza la **necessitat d'una bona disposició en el tracte**, és a dir, la proximitat i amabilitat a l'hora de relacionar-se, en la necessitat de respectar-se i utilitzar millors formes a l'hora de parlar, etc.

Les millors relacions entre professors i alumnes són quan el professor ens fa sentir compresos. En el moment en què veiem algun professor/a sense interès en nosaltres, nosaltres no tindrem un mínim interès en ell/ella tampoc (alumna de 4t de l'ESO)

Parlar d'una manera propera (alumna de 3r de l'ESO)

Així mateix, nois i noies destaquen majoritàriament (un altre 34%) les respostes que tenen a veure amb la necessitat de **parlar més, així com de disposar de més temps per dialogar i escoltar**.

1 hora al dia en què puguem parlar totes i tots amb la major llibertat (alumna de 6è de primària)

Fer activitats on puguem dir als professors el que ens agrada, molesta o podrien canviar en la manera d'impartir o explicar la seva assignatura (alumna de 2n de l'ESO)

Que els professors ens escoltin més i parlin més amb nosaltres (alumna de 1r de l'ESO)

El **reforç de la confiança** torna a aparèixer com a tema destacat per nois i noies (15% del total) per contribuir a millorar les relacions amb el professorat, especialment vinculat a la realització d'activitats conjuntes que puguin permetre'ls conèixer-se millor.

Donar més confiança, mostrar suport, parlar i preocupar-se (alumna de 3r de l'ESO)

Els professors haurien de mostrar més confiança amb els seus alumnes perquè els alumnes se sentin més segurs per explicar-los els seus problemes (alumna de 4t de l'ESO)

Jugar a jocs per conèixe'ns millor (alumna de 6è de primària)

Finalment, un 5% dels nois i noies situa la responsabilitat de la millora de les relacions amb el professorat en el mateix alumnat amb la millora del seu comportament. En canvi, un 3% explicita la idea que les propostes i opinions de l'alumnat siguin tingudes en compte. Un 8% són respostes variades englobades en la categoria "Altres".

Les propostes de profes i famílies coincideixen amb les de nois i noies?

El professorat, davant la mateixa pregunta de quines propostes té per millorar les relacions entre professorat i alumnat, proposa majoritàriament (gairebé el 35%) la realització **d'activitats conjuntes** (jornades de convivència, sortides, tallers, moments d'oci compartit...) per reforçar-ne la confiança. Destaca també la

gran quantitat de respostes relacionades amb **promoure i augmentar el temps per al diàleg i l'escolta** (més del 25%).

Marcar més moments concrets i de més qualitat per a l'escolta mútua, i saber separar aquestes situacions de l'àmbit purament didàctic (professora de més de 50 anys)

Quan preguntem a les famílies quines qüestions ajudarien a millorar les relacions entre les persones adultes i els nois i noies que conviuen en les mateixes llars familiars, la resposta majoritària (50% del total) té a veure també amb la necessitat de promoure el diàleg i l'escolta i el temps que s'hi dedica. Així mateix, un 21% formula propostes que tenen a veure amb **generar situacions de**

**bon
tracte
bés diàleg
i escolta
confiança**

**tenir-nos en compte
millor comportament**

confiança (tractar-se amb afecte, paciència, etc., per promoure la capacitat de comunicar-se). Les **respostes més diferents** (11% del total) respecte de les expressades per nois i noies tenen a veure amb la necessitat de **reduir l'ús de les noves tecnologies** per promoure una bona comunicació.

Parlar sovint, interessar-se pel que els ha succeït durant el dia i també expressar-los com t'ha anat a tu. Conversar durant el dinar o el sopar, o dedicar una estona havent sopat a avaluar el dia i reforçar la confiança (mare d'entre 31 i 50 anys)

Xerrada diària de quinze minuts (mare d'entre 31 i 50 anys)

Per tant, els resultats del Test de l'Escolta en persones adultes proporcionen respostes que assenyalen una coincidència en diversos punts amb el que nois i noies proposen. Especialment, coincideixen en la **necessitat de disposar de més temps i moments per a l'escolta, i el reforç de la confiança**. Destaca la proposta de reduir la utilització de les noves tecnologies com a idea diferent de les famílies que no apareix en les respostes de nois i noies.

Existeix discriminació cap a nois i noies en els centres educatius?

“A vegades alguns nois no ens deixen jugar al futbol pel simple fet de ser noia. I també ens tracten diferent per ser noia” (alumna de 1r de l'ESO)

Gairebé un 40% de l'alumnat manifesta haver sofert discriminació en algun moment en el seu centre educatiu. Un 25,72% va assenyalar que havia sofert discriminació a vegades; un 8,87% sovint, i un 3,55% sempre davant la pregunta “En el centre educatiu has sentit discriminació d'algun tipus?”. Aquests resultats contrasten amb les respostes que proporciona el professorat davant la mateixa pregunta, perquè el 70% assenjala que l'alumnat mai ha sofert discriminació.

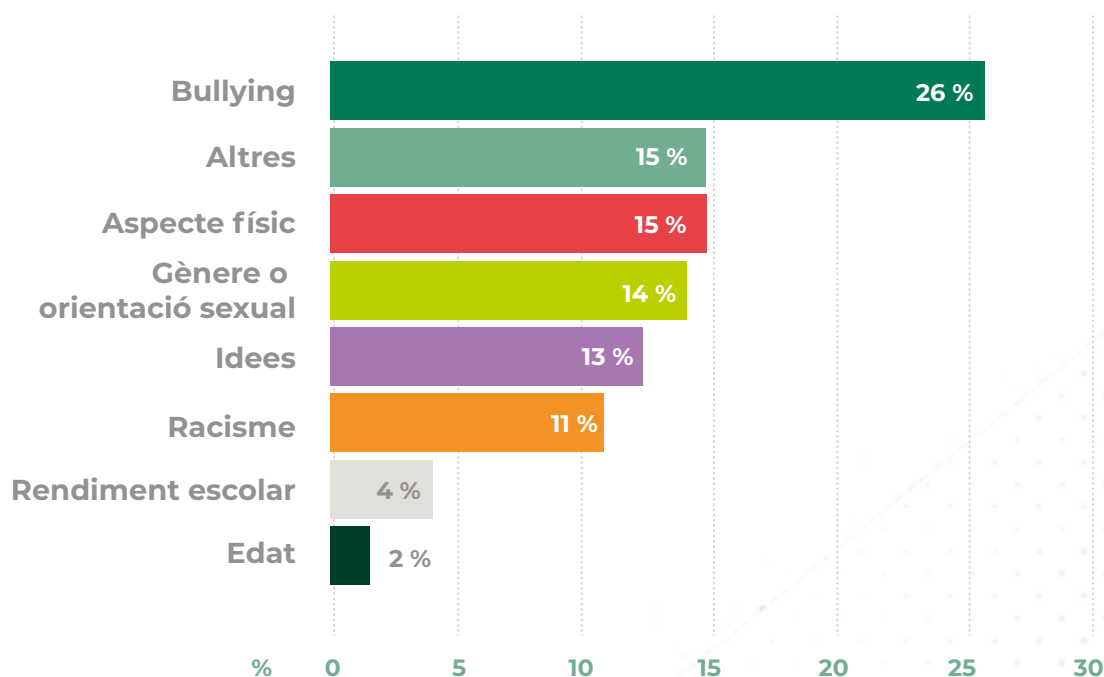
Quan preguntem pels tipus i/o motius de la discriminació, nois i noies parlen d'elements molt diferents⁴:

Més d'un quart de l'alumnat assenjala que ha sofert manifestacions de violència associada al **bullying** (violència psicològica, verbal, física...).

A vegades m'insulten, em deixen sola i més coses, però no sé per què (alumna de 6è de primària)

⁴ Resultats de la pregunta “En cas que hakis sentit algun tipus de discriminació, si us plau explica de quin tipus i quin creus que n'és el motiu”. La majoria de les respostes incloses en la categoria “Altres” indiquen “no ho sé” o “no vull respondre a aquesta pregunta”, d'aquí que aparegui en segon lloc.

Gràfica 10: En cas que hagi sentit algun tipus de discriminació, si us plau explica de quin tipus i quin creus que n'és el motiu.

Font: elaboració pròpia a partir de classificació de les respostes a la pregunta del Test de l'Escolta.

La discriminació basada en **l'aspecte físic** resulta un dels tipus més citats de discriminació. També aquella que té a veure amb tenir **diferents idees, gustos o manera de ser**.

Per sentir-te diferent a la resta, vestir diferent, parlar diferent o que no tinguin la teva opinió en compte i no t'escoltin al parlar d'alguna cosa que és important per a tu (alumna de 1r de l'ESO)

Així mateix, se cita el **racisme** com a discriminació present en els centres (per motius de procedència o nacionalitat, racial, d'idioma...):

Racisme. El motiu és que tenen por (alumne de 3r de l'ESO)

La **discriminació per edat** es menciona també per part de nois i noies encara que apareix de forma minoritària, com s'observa a la gràfica.

Perquè he sentit que els adults tenen més poder i sempre he de fer el que ells diuen i que ells sempre tindran raó. Que els nens no sabem com és la vida i ens prenen com a ximples (alumna de 6è de primària)

El professorat és conscient d'això en alguns casos i assenyala l'adultcentrisme com a tret que comporta una menysvaloració de la infància i l'adolescència.

L'adultcentrisme. Es decideix pels alumnes sense escoltar la seva opinió, que són els implicats pel simple fet que són "pibes" (professor d'entre 31 i 50 anys)

Tot i així, amb caràcter general, **el professorat de manera majoritària no contesta a la pregunta de si l'alumnat ha sofert discriminació** per part seva en el centre i en alguns casos s'observa com la mirada adultcèntrica que no contempla els drets de la infància segueix molt present.

"No he sentit res semblant i confonem la discriminació amb un crit d'atenció a algun factor actitudinal que afecta el grup"⁵ (professora de més de 50 anys)

bullying
el meu físic
les meves idees
masclisme
homofòbia
racisme **per edat**
el meu rendiment escolar

Com és la relació entre les noies i els nois?

Els resultats dels Tests de l'Escolta mostren que existeix una tendència que, entre les manifestacions de discriminació, les noies assenyalin en major mesura que els nois haver sofert bullying: del 26% del total que va manifestar respostes relacionades amb el bullying el 18% eren noies, mentre que el 8% eren nois. Així mateix, les noies també van assenyalar en major mesura que els nois haver experimentat discriminació pel seu aspecte físic (del 15% del total que va manifestar respostes relacionades amb aquest motiu el 12% eren noies, mentre que el 3% eren nois). Això reforça la idea que molts estereotips de gènere tenen a veure amb l'aparença dels cossos de nenes, noies i dones.

La **discriminació basada en el gènere i/o l'orientació sexual** és una altra de les qüestions que nois i noies mencionen com a forma de discriminació soferta en el centre:

A vegades alguns nois no ens deixen jugar al futbol pel simple fet de ser noia. I també ens tracten diferent per ser noia
(alumna de 1r de l'ESO)

El tipus de discriminació com l'homofòbia, i el motiu és que no respecta
(alumne de 1r de l'ESO)

⁵ Totes dues cites són extreus de la pregunta formulada al professorat "En cas que creguís que l'alumnat ha sofert algun tipus de discriminació per part del professorat, si us plau explica quin tipus de discriminació i quin creus que és o n'ha estat el motiu".

En diverses preguntes del Test de l'Escolta veiem que les **respostes de nois i noies** assenyalen **tendències diferents**:

- Davant la pregunta de per què no hi ha escolta activa entre les persones, les noies assenyalen les pors en major mesura que els nois (la vergonya a l'hora d'exposar-se públicament sol ser una de les mencions principals).
- Els resultats de la pregunta "Creus que alguns companys de sexe masculí tenen menys en compte o escolten menys les noies que els nois?" semblen assenyalar que existeix una diferència entre com nois i noies perceben que els nois escolten les noies. Mentre que elles assenyalen que sí que se les escolta menys, els nois pensen en major mesura que no⁶.
- Davant l'afirmació "Quan no entens gaire bé el que una persona vol dir, fas preguntes fins a entendre-la", s'observa una tendència que les noies busquin en major mesura fer preguntes per comprendre els altres, mentre que els nois tendeixen més a no fer preguntes⁷.
- En l'afirmació "Et sents lliure i amb confiança per poder parlar de les teves idees, sentiments o problemes amb la teva família" s'observa un major percentatge de nois que sí que senten sempre confiança, a diferència del cas de les noies, que mostren menor confiança.

Si del diagnòstic dels Tests de l'Escolta es

desprenen en diversos punts qüestions que tenen a veure amb diferències de gènere, **la igualtat** resulta, al seu torn, una de les temàtiques recurrents, i també una **proposta concreta** sobre la qual treballar per millorar la participació de l'alumnat. Per exemple...

- Entre les respostes a la pregunta què fer perquè nois i noies puguin implicar-se més en qüestions que els afecten, un 4% de nois i noies pensa que la clau està en el fet que hi hagi igualtat.

Que els nois no es creguin millors que les noies (alumna de 6è de primària)

Que els nois ens deixin jugar a coses que se suposa que són de nois i el mateix les noies (alumna de 6è de primària)

- Quan preguntem per com podrien millorar les relacions entre alumnes, la idea de la igualtat també apareix mencionada puntualment. Per exemple:

Que hi hagués igualtat (estudiant que prefereix no definir-se de 5è de primària)

El fet que els nois valorin més les noies. Que els nois escoltin les noies o a l'inrevés (alumna de 5è de primària)

⁶ S'observa una tendència en què, entre els qui responen "sempre" i "sovint", els percentatges de noies són majors. A més, en les respostes d'"a vegades" i, especialment, de "mai" el percentatge de nois augmenta. En el cas dels qui contesten "mai", el percentatge de nois és ja major que el de noies.

⁷ Concretament, s'observa una tendència en què, entre els qui responen que sempre o sovint fan preguntes per entendre, les noies representin un major percentatge, mentre que en la resposta d'"a vegades" el percentatge de nois i noies s'igualava, i entre els qui responen que mai, el percentatge de nois és ja major al de noies.

Com és la capacitat de nens, nenes i adolescents de participar i dur a terme les seves propostes?

“Que se’ls escolti més i que no invalidin els seus arguments o accions només per la seva edat” (alumna de 1r de l'ESO)

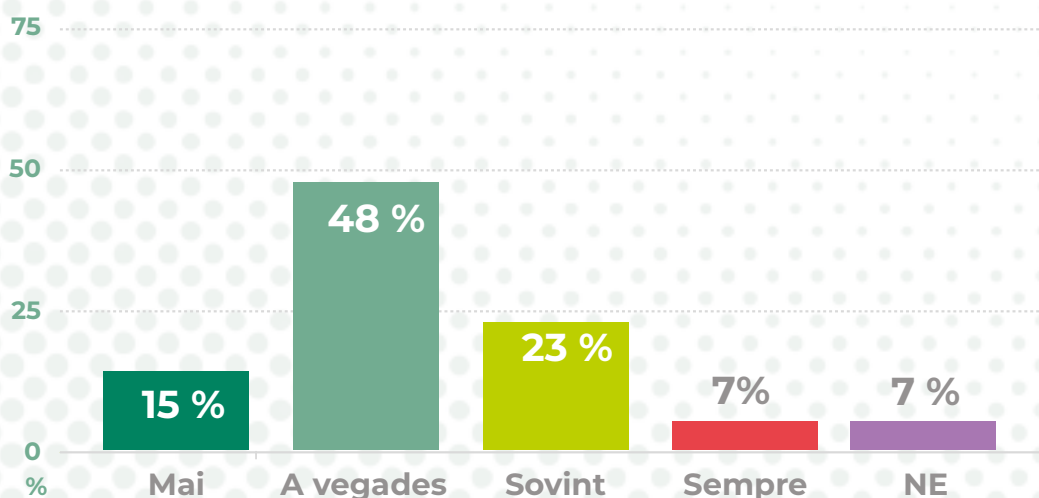
Els resultats del Test de l'Escolta realitzat a l'alumnat pel que fa a si considera que existeixen moments per ser escoltat i que les seves idees es tinguin en compte a l'hora de ser posades en pràctica manifesten que **l'alumnat considera que no compta amb audiència ni pensa tenir influència en el centre:**

- Davant la pregunta “En el teu centre educatiu existeixen llocs i moments per escoltar els alumnes (assemblees, reunions, trobades, persones o equips d'escolta, etc.)”, els resultats assenyalen que **l'alumnat no percep de manera**

majoritària que hi hagi temps o moments perquè se’ls escolti. El 15% pensa que mai i el 36% que només a vegades existeixen aquests moments. Per tant, **més del 50% de l'alumnat percep falta d'escolta o poca possibilitat de ser escoltat/da.**

- Aquests resultats poden relacionar-se amb la percepció de l'alumnat que tampoc té influència a l'hora de posar en marxa les seves idees. Si no hi ha moments per a l'escolta, és encara més difícil que les seves propostes es tinguin

Gràfica 11 : En el teu centre educatiu s'han posat en marxa accions a partir de les idees d'alumnes?

Font: elaboració pròpia a partir dels resultats de la pregunta del Test de l'Escolta.

en compte i influeixin a l'hora de passar a l'acció. A la pregunta "En el teu centre educatiu s'han posat en marxa accions a partir de les idees d'alumnes?", **més de la meitat de l'alumnat pensa que a penes s'han posat en marxa accions en el centre a partir de les seves idees**: el 15% de l'alumnat pensa que mai. Gairebé la meitat (el 48%) pensa que només a vegades. Encara que el 23% pensa que sovint, i el 7% que sempre, caldria suggerir la positivitat que la capacitat d'influir i posar en pràctica idees estigués incorporada a la cultura i les pràctiques habituals dels centres educatius, de cara a millorar la convivència i la participació de l'alumnat en el centre.

- Resulta cridaner que quan preguntem al professorat si en el centre existeixen llocs i moments per escoltar l'alumnat, aquest respon en molta menor mesura "mai" (un 5%, a diferència del 15% en el cas de l'alumnat). Així mateix, davant la pregunta formulada en el Test de l'Escolta al professorat sobre si "En el centre educatiu existeix interès a treballar en equip per posar en marxa projectes participatius i transformadors", la majoria del professorat afirma que en el centre sí que existeix aquest interès (el 39% assenyala que sempre i el 35% que sovint), la qual cosa ressalta respecte de la percepció contrària de l'alumnat.

Quines propostes tenen nois i noies per implicar-se millor en qüestions que els afecten?

Els resultats del Test de l'Escolta posen de manifest que a penes el 24% de l'alumnat considera que els nois i noies tenen interès a implicar-se en accions per millorar el seu entorn més proper⁸. Seguint una idea que citen nois i noies quan els preguntem sobre possibles propostes en aquest sentit, una potencial explicació a aquest baix interès podria ser que redueixen la seva atenció a realitzar propostes per implicar-s'hi més perquè estan acostumats que les persones adultes no els tinguin en compte.

Ara com ara molts de nosaltres no tenim gaires propostes, ja que estem acostumats que, de petits, no se'ns tingui gaire en compte (alumne de 1r de batxillerat)

Tot i així, la veritat és que quan preguntem a nois i noies per les seves **propostes perquè puguin ser més tinguts en compte i puguin implicar-se en millorar qüestions que els afecten en la seva vida quotidiana**, han plantejat nombroses idees, entre les quals destaquen les respostes connectades amb una temàtica majoritària: **disposar de temps, espais o activitats per a l'escolta** (38% del total de l'alumnat), així com, en segon lloc, les respostes vinculades amb la necessitat que les persones adultes s'impliquin i els ajudin a l'hora de promoure aquesta participació en qüestions que els afecten (20%)⁹. En aquest sentit, les idees es connecten amb el diagnòstic que nois i noies fan sobre la falta de

⁸ Percentatge que ha respost sempre o sovint a la pregunta "Creus que els nois i les noies de la teva edat tenen interès a participar i implicar-se en propostes per millorar el barri, el poble o la ciutat?".

⁹ Propostes recollides en el marc de la pregunta "Si us plau, pensa en algunes propostes perquè els nois i noies siguin més tinguts en compte i puguin implicar-se en millorar qüestions que els afecten en la seva vida quotidiana".

moments per ser escoltats/des i la seva escassa capacitat d'influència.

Que tinguem un temps durant la classe per parlar sobre nosaltres, aprendre a escoltar els altres i ajudar-nos els uns als altres (alumna de 6è de primària)

Dins d'aquesta categoria vinculada a la noció de disposar de moments per a l'escolta, nois i noies plantegen la necessitat que existeixi una **persona de referència al centre que els escolti, i que tingui una actitud receptiva** i d'ajuda.

Que hi hagi una persona o quelcom perquè algú que pugui estar sofrint algun tipus de problema pugui desfogar-se ja sigui explicant-ho, ja sigui amb una simple carta (que no sigui anònima perquè, si no, no es pot solucionar el problema) i que pugui ser escoltat i rebre ajuda del centre de la manera que sigui possible (alumna de 4t de l'ESO)

Aquesta proposta es relaciona amb una altra temàtica mencionada per l'alumnat, aquella que emfatitza la **necessitat que les persones adultes els ajudin i s'impliquin perquè ells i elles hi puguin participar**, amb la condició que no els discriminin per tenir menor edat i que tinguin en compte la seva opinió.

Jo crec que el principal és fer desaparèixer els estereotips ja que la gent adulta jutja molt els joves per les seves idees o manera de pensar (alumna de 1r de l'ESO)

Escoltar-los quan et demanin ajuda o preguntar-los quan els vegis malament. Posar-se en el seu lloc i no minimitzar els seus problemes per petits que semblin (alumna de 4t de l'ESO)

Que hi hagi menys discriminació i que els deixin més espai per parlar perquè sembla que sempre han de tenir raó els professors/es (alumne de 6è de primària)

Dins d'aquesta temàtica de respostes, hi ha propostes de l'alumnat que es vinculen amb una noció localitzada al llarg dels Tests de l'Escolta: l'enfortiment de la **confiança** interpersonal com a clau de millors relacions intergeneracionals.

Que els professors mostrin interès per actituds de l'alumnat perquè nosaltres vegem que no només els importen les notes o el que estudiem, sinó també com ens sentim (alumna de 4t de l'ESO)

En relació amb la implicació i l'ajuda de persones adultes, i amb aquesta actitud oberta a tenir-los en compte, el 16% de l'alumnat assenyala també la necessitat de disposar **d'espais de decisió i participació real on les seves idees siguin tingudes en compte**.

Que es faci durant una rutina mensual de recollecció d'idees proposades pels alumnes i es posin en pràctica amb els professors (alumne de 3r de l'ESO)

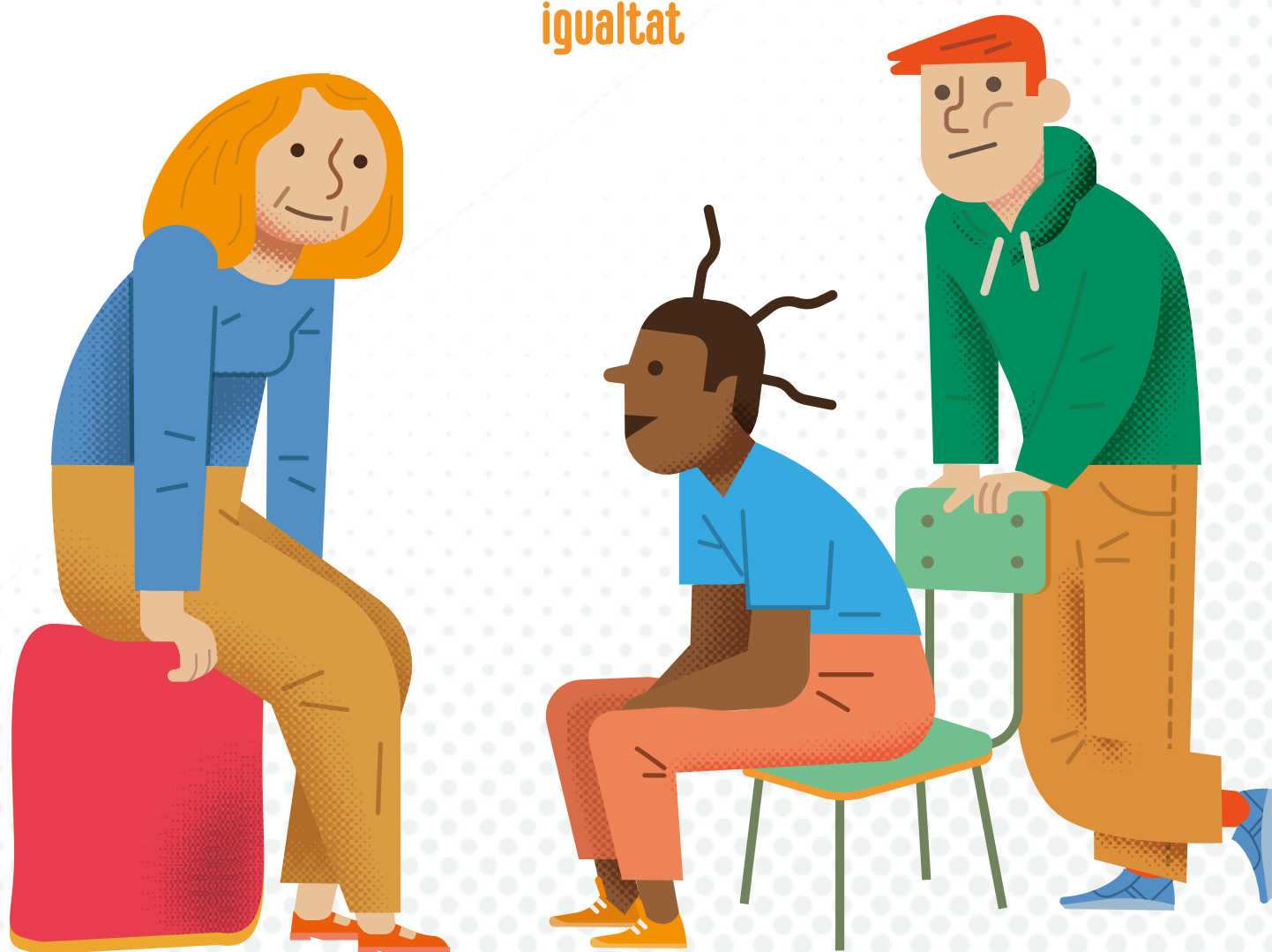
Finalment, i encara que de manera minoritària (4% del total, respectivament), hi ha respostes que assenyalen la necessitat de treballar **temes específics** (com **qüestions mediambientals** com la contaminació en el centre o el barri; el **bullying...**), així com la necessitat de promoure la **igualtat de gènere**.

moments per a l'escolta implicació de les persones adultes

participació

medi ambient

igualtat

Més enllà dels Tests de l'Escolta

Després de la realització dels Tests de l'Escolta, nois i noies dels **Clubs de l'Escolta** han elaborat un diagnòstic de la situació de l'escolta i la convivència en els seus centres educatius. Alguns d'ells s'han trobat virtualment per posar en comú les seves idees i propostes i debatre-les amb nois i noies de diferents centres educatius. Aquesta **trobada virtual** entre Clubs de l'Escolta es va celebrar el juny de 2022, i va resultar una experiència enriquidora en la qual nois i noies van poder veure's, escoltar-se, compartir com havia estat el seu procés de reflexió i treball sobre la situació de l'escolta en el seu cas. També van poder comparar els diferents resultats obtinguts del conjunt de la comunitat educativa de contextos geogràfics diferents, així com les seves possibles interpretacions diferents.

Què han destacat els Clubs de l'Escolta al llarg del procés de reflexió derivada de la realització dels Tests de l'Escolta?

Nois i noies van assenyalar la importància de **promoure la confiança** entre l'alumnat de diferents cursos per evitar els conflictes i la violència. Per això, per exemple, proposaven la realització de més **activitats conjuntes entre diferents cicles**, i ho trobaven positiu per diversos motius: el foment de les habilitats socials, el coneixement i la relació entre diferents edats, la millora de la convivència...

Alguns nois i noies ens van assenyalar aquesta falta de confiança en l'esmentada trobada virtual entre Clubs de l'Escolta celebrat al juny, i van parlar de **com els agradaria sentir-se**

escoltats/des per les persones adultes, i quin havia de ser el paper de la família en l'escolta: acompanyar i comprendre des de l'empatia, en comptes de renyar. Van emfatitzar la idea que la confiança s'ha de treballar des que nois i noies són petits/es, per generar un entorn de proximitat. D'aquí va sorgir una proposta: la necessitat de disposar de **30 minuts al dia d'escolta** per poder expressar-se i confiar més en les persones adultes:

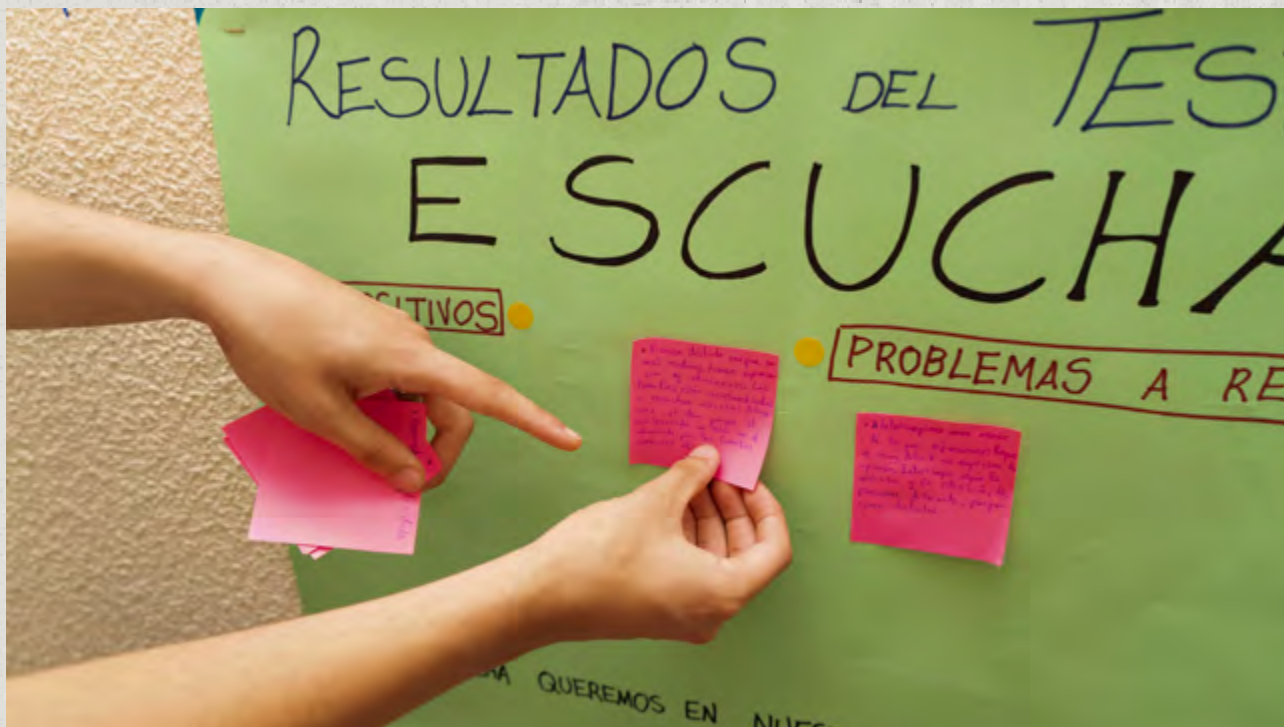
"Es podria proposar una vegada al dia tenir mitja horeta per parlar dels nostres problemes, comunicar-nos i escoltar tant als pares com als fills, que els fills els contin els seus problemes i els pares, als fills"

Aquesta interessant proposta sobre la necessitat d'emprar, almenys, mitja hora, específicament, a conversar sobre els seus problemes i a dialogar recíprocament amb les persones adultes, es va vincular amb la reflexió que l'estona dedicada a aquesta comunicació estigui guiada per una actitud de comprensió i empatia, en la qual nois i noies no tinguin por de poder expressar qüestions que els afecten, i on es doni una comunicació **bidireccional**, no només des de la infància a les persones adultes sinó també a la inversa, que permeti construir **confiança mútua**.

Així mateix, una de les coses que nois i noies han assenyalat al llarg del procés de reflexió basat en els Tests de l'Escolta és la importància de **saber identificar les manifestacions de violència** que estan sofrint pròpiament, ja que consideren que no saber si s'està patint *bullying* no inhibeix de denunciar-ho.

Al llarg del procés de reflexió amb els Tests de l'Escolta, nois i noies, i especialment les noies, han ressaltat que pensen que el fet que els nois tendeixin a fer menys preguntes i puguin tenir més dificultats a l'hora d'entendre els altres es deu que les noies tracten, en major mesura, de comprendre les altres persones, mentre que els nois tendeixen menys a fer preguntes i a expressar els seus sentiments a causa d'uns estereotips i rols de gènere associats a idees que es transmeten als nois des de petits com "haver de ser durs", "no poder plorar"... En aquest sentit, alguns nois i noies van emfatitzar en la trobada virtual de juny la importància de reflexionar i presentar les seves conclusions sobre els Tests de l'Escolta des d'una perspectiva que tingui en compte el gènere.

Conclusions i reflexions

Els resultats del Test de l'Escolta realitzat per nois i noies d'11 a 17 anys d'edat, en el marc del programa Activa l'Escolta 2022, assenyalen que no existeix escolta activa per problemes en la comunicació derivats de **la falta d'interès** de les persones en el que els altres han de dir, i perquè mantenim una actitud **egoista** i poc empàtica.

Cal ressaltar que els nois i noies participants en els Tests de l'Escolta hi han manifestat que pensen que **les persones adultes no els escoltem i que no els tenim prou en compte**. És a dir, que pensem que per tenir menor edat tenen idees i problemes més petits, però que ells i elles no pensen en general el mateix i que tenen opinions, propostes que els agradaria dur a terme, i molt per ensenyar. És a dir, nois i noies qüestionen les idees i actituds adultcèntriques que puguin tenir les persones

adultes. Especialment en el centre educatiu, nois i noies consideren que no existeixen moments suficients perquè se'ls escolti, i, alhora, pensen que generalment les seves propostes no es posen en pràctica en el centre. En relació amb això, pensen també que existeix una **falta de confiança important de nois i noies cap a persones adultes**. La confiança entre totes les parts és molt important en un procés participatiu. El sentiment de ser socialment secundat i reconegut i tenir autorització per formar part de la presa de decisions sense restriccions són signe de maduresa democràtica, i no es justifica amb arguments d'incompetència o dependència en el cas de la infància (Habiten-Ellis i Heinz Sünker, 2013).

Associades a aquestes qüestions sorgeixen diverses preguntes que poden donar peu a una major sensibilització i/o recerca sobre

el tema com: de quina manera s'explicita aquesta confiança?, per què els NNA no la perceben, si famílies i professors consideren que sí que l'ofereixen?, com escoltar més i millor els NNA perquè puguin compartir de quina manera senten que poden confiar-hi? A més, **les noies perceben en major mesura que els nois una dificultat per fomentar aquesta confiança**. En aquest sentit, és possible plantejar-se altres qüestions relacionades com: aquesta diferència pot deure's al fet que les famílies escolten de manera diferent els nois i les noies? I si és així, de quina manera diferent les famílies escolten les noies perquè aquestes sentin que poden confiar-hi menys? Connectat amb aquestes qüestions, destaca també que **les noies assenyalen, en major mesura que els nois, que una de les principals causes per les quals no hi ha escolta activa són les pors** (la vergonya a l'hora d'exposar-se públicament sol ser una de les mencions principals). Quina relació pot tenir aquesta por amb estereotips i rols de gènere tradicionals que situen les noies i dones fora de l'espai públic, amb una menor capacitat d'exposar la seva veu i que impliquen un menor valor per a les seves idees? Podem alhora connectar aquests interrogants amb el que hem plantejat anteriorment sobre la possible diferència en les formes amb què les persones adultes escolten els nois o les noies.

D'altra banda, l'alumnat pensa que els nois i noies grans se senten superiors als de menor edat i, alhora, consideren majoritàriament que aprenen a valorar les altres persones al treballar en equip. Tot i això, és un resultat preocupant que el 40% de l'alumnat manifesta haver sofert **discriminació** en algun moment en el seu centre educatiu. Aquest pot ser un tema molt important i interessant com a objecte d'anàlisi en major profunditat en diagnòstics futurs.

D'altra banda, quines **propostes i recomanacions ens fan nois i noies** per revertir la situació de falta d'escolta i de confiança, i que són a la vegada resultats importants dels Tests de l'Escolta? Destaquen la rellevància de **promoure temps i moments amb les famílies i en el centre educatiu específicament dedicats al diàleg i a l'escolta**. Per exemple, la proposta de disposar d'almenys 30 minuts al dia específicament orientats a una escolta activa i empàtica amb les persones adultes, una assignatura específica per poder expressar-se, realitzar més activitats col·lectives d'expressió i resolució de conflictes, donar més pes al treball en equip per reforçar la confiança entre iguals...

Nois i noies també emfatitzen la necessitat de **promoure aptituds per part de les persones adultes que afavoreixin la receptivitat, l'empatia, l'ajuda i el tenir veritablement en compte els nois i noies** perquè aquests **puguin tenir més confiança** en si mateixos/es i implicar-se més en qüestions que els afecten. En relació amb aquesta última proposta, destaca la diferència de percepcions entre professorat i alumnat sobre si existeixen realment moments perquè l'alumnat sigui escoltat i si les seves idees serveixen per posar en marxa accions en el centre. Els nois i noies tenen una percepció molt més negativa que el professorat sobre aquest tema. En adonar-nos d'aquesta diferència, sorgeix la pregunta de si podria contribuir la **formació al professorat en participació infantil i adolescent** a cobrir aquesta bretxa en les diferents opinions que alumnat i professorat manifesten. Aquesta proposta sorgia també de les famílies en diverses respostes dels Tests de l'Escolta. La formació de les persones adultes en general, per promoure diàlegs intergeneracionals que fomentin la participació infantil, ofereix molts avantatges i beneficis per a tothom. D'aquesta manera persones adultes i nens i nenes augmentarien la seva

capacitat d'empatia per promoure processos de transformació i canvi. Aprendre a entaular una conversa en pla d'igualtat, parlar de necessitats i alternatives i del que es pot fer o no per trobar solucions, afavoreix **l'empoderament mutu** i agrega sostenibilitat i impacte a les institucions que posen en pràctica aquesta conversa, ja siguin escoles, administracions públiques, etc. (Imanian i Thomas, 2020). Igualment, la literatura sobre participació infantil ha contribuït a mostrar la **importància de l'activisme** com una de les vies per les quals nois i noies poden desequilibrar diferències de poder en detriment de l'adultcentrisme (Tisdal, 2021). En aquest sentit, a partir dels resultats del Test de l'Escolta, des d'Educo promourem, amb el suport de la *Guia per a joves activistes* (Educo, 2022), el disseny de campanyes de mobilització als centres educatius que participin en la campanya Activa l'Escolta. L'objectiu: **passar de la consulta a la presa de decisions i la (co) responsabilitat** d'organitzar accions a favor de la seva comunitat.

També en relació amb la idea que les persones adultes, especialment en el centre educatiu, tinguin habilitats vinculades a l'empatia i al bon tracte, sorgia per part de nois i noies la necessitat d'una **persona de referència en el centre per escoltar-los i ajudar-los a resoldre els seus problemes**. Aquestes atribucions concorden amb les funcions plantejades per a la figura de **coordinador o coordinadora de benestar i protecció** en la Llei orgànica 8/2021, del 4 de juny, de protecció integral a la infància i l'adolescència davant la violència (capítol IV) i, per tant, cabria que fossin desenvolupades per aquesta figura. És curiós com una de les cites resumeix perfectament la necessitat de les qualitats que ha de tenir aquesta figura: *"Que hi hagi una persona o quelcom perquè algú que pugui patir algun tipus de problema pugui desfogar-se, ja sigui explicant-ho, ja*

sigui amb una simple carta (que no sigui anònima perquè, si no, no es pot solucionar el problema), i que pugui ser escoltat i rebre ajuda del centre de la manera que sigui possible". En aquest sentit, aquesta necessitat detectada per l'alumnat sembla reforçar l'imperatiu de **l'obligació legal exposada en aquesta llei** sobre el desenvolupament d'aquesta figura en tots els centres educatius. Les propostes dels nois i noies semblen assenyalar la pertinència de disposar en el centre d'aquesta figura de referència responsable d'implementar de manera formalitzada mesures que assegurin el màxim benestar per als nens, nenes i adolescents, promoure plans de formació en la detecció de la violència, en el bon tracte a l'alumnat i canalitzar la necessitat detectada en els Tests de l'Escolta de reforçar la confiança entre persones adultes i alumnat. Així, aquesta figura pot assegurar l'efectivitat de **la proposta que els nois i noies realitzaven en la trobada virtual de disposar d'almenys mitja hora al dia dedicada a l'escolta activa**, i sistematitzar conclusions derivades d'aquestes estones d'escolta, analitzar l'impacte d'aquestes mesures per contribuir a reduir la violència i generar entorns protectors en els centres. A la vegada, la **metodologia participativa a favor de la promoció de l'escolta activa contribueix a incidir recíprocament en el bon acompliment de les funcions de la figura del/a coordinador/a de benestar**, tal com recomanen entitats especialitzades en drets dels infants com Educo (2022) i Unicef (2021). Des d'Educo creiem que la creació d'aquesta figura és imprescindible per diferents motius: visibilitza l'existència d'una greu problemàtica en la nostra societat i posa l'accent en l'important paper que tenen els centres educatius per prevenir-la. Es reconeix explícitament que, en el context educatiu, treballar la protecció i el benestar de nenes, nens i adolescents és una part central de la qualitat educativa. A més, suposa un avanç de

la legislació espanyola en als plantejaments que defensen iniciatives d'autoregulació com Keeping Children Safe (KCS), a través dels seus estàndards, o l'especificació UNE "Sistema de gestió de la protecció enfront de la violència en organitzacions d'acció social, educació, esport, oci o temps lliure que treballen amb persones menors d'edat i en situació de vulnerabilitat". Resulta, a més, una peça fonamental per a la construcció d'entorns protectors que fomentin el bon tracte en els centres educatius (Educo, 2022).

En els resultats del Test de l'Escolta apareixen, encara que de forma menys generalitzada, altres elements que plantegen preguntes que obren possibilitats de sensibilitzar i conscienciar sobre determinades problemàtiques socials que nois i noies creuen importants. Destaca la reflexió

que realitzen sobre la desigualtat existent en alguns aspectes entre nois i noies (per exemple, quant a empatia i quant a si els nois escolten en peu d'igualtat les noies i els nois) i la proposta que assenyalen d'una millora de les condicions **d'igualtat** entre tots dos perquè les noies puguin implicar-se més en qüestions que els afecten. Aquesta idea concorda amb les conclusions que es desprenen de bona part de la literatura sobre participació infantil en relació amb el repte existent de combatre l'exclusió de grups específics de població jove respecte de les possibilitats de participar en qüestions que els afecten, per exemple, per motius de gènere (Tisdal, 2021). També cal destacar la possibilitat de desenvolupar activitats en l'entorn pròxim al seu centre i especialment relacionades amb **qüestions mediambientals** (contaminació, reciclatge, etc.).

És interessant destacar a més la importància concedida per les famílies a les **noves tecnologies com a causa que no existeixi una escolta activa** entre fills i filles i les seves famílies. A partir d'aquí, podem formular interrogants d'interès de cara a continuar promovent unes millors relacions d'enteniment i convivència entre nois i noies i persones adultes. Per què són molt més rellevants les noves tecnologies com a font de distracció que dificulta l'escolta activa per a les famílies que per als nois i noies que viuen en aquestes llars? De quina manera diferent viuen l'ús de noves tecnologies els NNA, i quin significat diferent poden tenir per a ells i elles? Per exemple, un estudi realitzat durant la pandèmia de la COVID-19 a 13 països va posar de manifest la valoració positiva de la infància i la joventut sobre les xarxes socials com a eina no només per a adquirir informació i estar en contacte amb la vida pública, sinó també com a plataforma per a l'autoexpressió i per influir sobre qüestions que els afecten (Tisdal, 2021).

Les qüestions plantejades en aquest informe ens inviten **que les persones adultes tinguem curiositat, reflexionem sobre com escoltem els nens i nenes, que ens formem i coneguem de primera mà propostes i metodologies per millorar aquesta escolta activa en contextos educatius**. Proposem que no sigui només una acció per conèixer les seves idees, sinó també per posar en marxa un procés que faciliti altres accions, tal com ens proposa Lundy (2007): **espai, veu, audiència i influència**. És necessari promoure espais segurs i inclusivament; facilitar vies perquè NNA s'expressin; garantir que les persones adultes escoltem de manera activa els seus punts de vista i estiguem oberts perquè influeixin en les decisions. Si les idees dels nens i nenes difereixen de les de les persones adultes, serà necessària més recerca i continuar **exercitant la relació positiva, passant temps amb els nens i nenes, dialogant-hi i**

incorporant elements lúdics que fomentin la confiança (Kennan i uns altres, 2019) **i en base als seus propis interessos i activitats quotidianes** (esport, oci, activitats culturals, etc.)

Nens i nenes de tot el món creuen que les seves capacitats per participar en la vida cívica i política es veuen limitades per la bretxa cultural, basada en el paternalisme i l'adultcentrisme dels adults (Freedson, 2021). Autors com Shier (2001) ens inviten que les persones adultes realitzem esforços per reconèixer les capacitats dels nens i nenes. Per això cal tenir **disposició i obertura (voler fer), coneixements i oportunitats (saber i tenir les eines) i possibilitats i obligacions (poder fer)**. La proposta d'escolta inclusiva de Gillet-Swan i Sargeant (2020), presentada amb les sigles CAPA (capacitat-autonomia-poder-agència) ens invita a **reconèixer i fer evolucionar les capacitats de nens i nenes, tant de manera individual com de manera col·lectiva, tenint en compte la seva edat, experiència i maduresa; a promoure la seva autonomia** en els processos de participació a través del foment de la llibertat i la confiança de les persones adultes; a **donar-los poder allunyant-nos de pràctiques autoritàries i restriccions a la seva participació, així com a respectar-los quan no vulguin fer-ho després de disposar de tota la informació**. Amb les anteriors qüestions desenvolupades i degudament combinades (capacitats, autonomia i poder), **aconseguirem majors nivells d'agència per prendre decisions dur a terme accions de transformació del seu entorn**. La promoció de la seva autonomia, a més, contribueix al fet que aprenguin a resoldre problemes, desenvolupar pensament crític i a protegir-se. Amb totes aquestes idees i propostes de partida, ja tenim elements per seguir el camí cap a la igualtat i el compliment dels drets per al benestar de la infància.

En definitiva, l'escolta activa és un dels principals ingredients per fomentar una cultura de bon tracte i benestar en la infància. Com hem comentat a la introducció, contribueix a potenciar l'autoestima, afavoreix la comunicació, l'aprenentatge, les bones relacions, la igualtat i el repartiment de poder, la presa de decisions, el treball cooperatiu, la convivència democràtica i, per tant, el compliment dels drets humans i dels drets dels infants. A més, **de forma paral·lela al treball i la implicació de famílies i equips docents per fomentar l'escolta activa, és necessari que les administracions també practiquin l'escolta activa i retin comptes davant la infància.** Poden fer-ho a través de diferents canals de diàleg amb nens i nenes, com espais de trobades formals on es fomenti la participació infantil, com poden ser consells o comissions d'infància municipals, però també a través de canals bidireccionals, que siguin coneguts i de fàcil accés per a ells i elles des dels seus entorns quotidians. Per exemple, a través de consultes públiques, bústies, projectes *ad hoc* realitzats amb la col·laboració de centres educatius, culturals, d'oci, de salut,

associacions, etc. Si els nens i nenes senten aquesta escolta i són tinguts en compte i fins i tot són partícips i estan implicats en processos de participació, es contribueix a la formació en valors de ciutadania (Cambra i altres, 2013). Aquests **valors de ciutadania es basen en el respecte, la convivència, l'actitud crítica per ser actius políticament, més instruïts i més exigents i faran avançar i consolidar el sistema democràtic.** No obstant això, en aquest sentit també cal contemplar la necessitat que aquests processos participatius **no reforcin desigualtats existents** si no contemplen les veus dels grups socialment exclosos (Augsberger, 2018; Fielding, 2011).

Des d'**Educo** considerem que els centres educatius són llocs privilegiats per desenvolupar una **educació des de l'arrel**, en la qual es fomentin metodologies **participatives** i valors **d'igualtat en l'escolta activa** a nens, nenes i adolescents per al seu benestar, amb la implicació de les famílies, l'entorn comunitari, les administracions públiques i la societat en general.

Milloraria molt el tema de l'escolta si la persona receptiva és algú amb qui puguis expressar-te sense por que rebutgi la teva idea (alumna de 4t de l'ESO)

Que els adults ens tinguin més en compte (alumna de 3r de l'ESO)

No deixar de costat els nens per ser petits (alumne de 6è de primària)

Han de tenir algunes persones igualtat de gènere (alumna de 5è de primària)

Recomanacions

PER A NOIS I NOIES

CULTIVAR ACTITUDS DE BON TRACTE A LES ALTRES PERSONES: promoure la igualtat, rebutjar prejudicis, dedicar temps a escoltar, donar seguretat...

REIVINDICAR ELS VOSTRES DRETS: coneixent-los primerament, mostrant interès, compartint idees, adoptant compromisos, demostrant les vostres capacitats, lluitant i treballant en equip...

FORMAR-SE: per a la participació, educació digital, detecció d'assetjament escolar, educació emocional, en valors (igualtat, diversitat, etc.) i foment d'habilitats socials

PER A FAMÍLIES

CULTIVAR ACTITUDS DE BON TRACTE A LES ALTRES PERSONES: promoure la igualtat, rebutjar prejudicis, dedicar temps a escoltar, donar seguretat, evitar adultismes...

PROMOURE LA COMUNICACIÓ DE PERSONES ADULTES AMB NOIS I NOIES: buscar temps i espais per fomentar l'autonomia i participació, i dedicar una estona al dia específicament a l'escolta.

PROMOURE SITUACIONS DE CONFIANÇA, SEGURETAT I PROXIMITAT PER A NOIS I NOIES: a casa i al centre, i rebutjar el judici com a forma primera d'aproximar-nos a ells i elles.

QÜESTIONAR LA VISIÓ ADULTCÈNTRICA: per exemple, que els seus sentiments i problemes importen menys i que les persones adultes sempre tenen raó.

FORMAR-SE: per a la participació, educació digital, detecció d'assetjament escolar, educació emocional, en valors (igualtat, diversitat, etc.) i foment d'habilitats socials.

PER AL PROFESSORAT

CULTIVAR ACTITUDS DE BON TRACTE A LES ALTRES PERSONES: promoure la igualtat, rebutjar prejudicis, dedicar temps a escoltar, donar seguretat, evitar adultismes...

DESENVOLUPAR METODOLOGIES EDUCATIVES A L'AULA: metodologies cooperatives, amb discussió sobre temes d'interès, d'ensenyament-aprenentatge més participatives i que comptin amb les propostes de nois i noies.

PROMOURE SITUACIONS DE CONFIANÇA, SEGURETAT I PROXIMITAT PER A NOIS I NOIES: al centre, i rebutjar el judici com a forma primera d'aproximar-nos a ells i elles.

QÜESTIONAR LA VISIÓ ADULTCÈNTRICA: per exemple, combatre la idea que els seus sentiments i problemes importen menys i que les persones adultes sempre tenen raó.

FORMAR-SE: per a la participació, educació digital, detecció d'assetjament escolar, educació emocional, en valors (igualtat, diversitat, etc.), foment d'habilitats socials, identificació de situacions de discriminació en el centre.

PER A PÚBLIC EN GENERAL

QÜESTIONAR LA VISIÓ ADULTCÈNTRICA: per exemple, en la posada en marxa d'accions relacionades amb les anteriors recomanacions i propostes. En resum, es tracta de practicar una escolta activa a la infància a través de la promoció d'espais i temps necessaris; estar oberts a aprendre dels mateixos nens i nenes; acompanyar amb amor, respecte i paciència, amb curiositat per explorar noves maneres de relacionar-nos a través de l'humor i d'activitats lúdiques; desconstruir la mirada i l'acció plena de paternalisme i prejudicis; no tractar-los com a persones en contínua instrucció, sinó com a persones amb dret a una educació de qualitat, amb plens drets i agència per posar en marxa processos de canvi de les seves vides i el seu entorn.

PER A PRENEDORS DE DECISIONS

(EQUIPS DIRECTIUS, AUTORITATS, POLÍTICS...)

DOTAR DE RECURSOS I ESTRUCTURES: per reforçar la figura del/a coordinador/a de benestar i promoure la formació i el reconeixement d'aquesta figura en el centre educatiu, de manera que disposi de temps i espai per convertir-se en referència per a nois i noies, en termes de confiança, seguretat i proximitat per a ells i elles. Aquesta figura tindrà la responsabilitat de fomentar la participació i el diàleg per evitar i/o comunicar possibles conflictes o situacions de violència, i introduir millores en el procés i adaptar-lo a les necessitats de l'alumnat perquè sigui una eina útil. Algunes recomanacions proposades per Educo (2022) són:

1. Reforçar les funcions del coordinador o coordinadora de benestar i protecció ja assenyalades per la normativa estatal, posant especial èmfasi en el foment de la participació infantil i l'escolta activa de nenes, nens i adolescents.

2. Recomanar l'assumpció per part del coordinador o coordinadora de benestar i protecció del lideratge en el desenvolupament de polítiques de protecció i bon tracte basades en els estàndards internacionals de l'organització Keeping Children Safe i la Norma UNE 0070.

3. Definir ràtios assumibles basades en la dimensió, la proporció d'alumnat/professorat o les problemàtiques socioculturals i educatives dels centres, així com els nivells de risc que se'ls pressuposen.

4. Precisar a través del desenvolupament normatiu autonòmic una dedicació temporal acord a les necessitats i responsabilitats que el coordinador o la coordinadora de benestar i protecció ha d'assumir.

5. Definir el perfil adequat per a aquesta figura i destinar els recursos necessaris a la seva remuneració, el seu pla formatiu i l'acompliment de les seves funcions.

6. Establir un protocol específic per facilitar la coordinació amb més agents de protecció que permetin la notificació àgil dels casos i el seu seguiment.

7. Les administracions educatives han d'assumir un rol protagonista en l'assignació de recursos suficients per secundar, formar, avaluar, fer seguiment i acompanyar aquestes figures.

PROMOURE LA GOVERNANÇA CENTRADA EN DRETS DELS NENS I NENES: amb el reconeixement de les seves capacitats i la seva agència i l'establiment de vies per fomentar espais de participació en les pròpies administracions, començant per les institucions vinculades amb l'educació i la infància a través de consells, juntes de delegats, consultes públiques, etc. Aquests canals han de ser instruments de comunicació bilateral que fomentin la rendició de comptes i la transparència en què es potenciïn les capacitats dels nois i noies considerats com a ciutadans i ciutadanes del present.

Referències bibliogràfiques

Augsberger, A., Collins, M. E., Gecker, W., & Dougher, M. (2018). "Youth civic engagement: do youth councils reduce or reinforce social inequality?". *Journal of Adolescent Research*, 33(2), 187-208.

Càmara, A. M. N., Morell, I. A., Berñe, A. L., & Bernet, J. T. (2013). "El concepto de ciudadanía construido por jóvenes que vivieron experiencias de participación infantil". *Bordón: Revista de pedagogía*, 65(3), 93-108.

Educo (2022). *Guía para jóvenes activistas*: <https://educowebmedia.blob.core.windows.net/educowebmedia/educospain/media/docs/activa-la-escucha/guia-del-activista.pdf>

Educo (2022). *La figura del Coordinador o Coordinadora de Bienestar y Protección en centros educativos*. Recomendaciones: <https://educowebmedia.blob.core.windows.net/educowebmedia/educospain/media/docs/publicaciones/2022/figura-de-coord-bienestar-y-proteccion-para-centros-educativos.pdf>

Educo (2021). *Mamá siempre me ha dicho que tengo mis derechos, pero no lo veo. El Derecho a la Educación y a la Participación post COVID-19 explicado por niñas y niños de España*: <https://educowebmedia.blob.core.windows.net/educowebmedia/educospain/media/docs/descargas/encuesta-global-covid19-informe-tecnico.pdf>

Educo (2020). *Guía Didáctica para el desarrollo de actividades que fomenten la escucha activa en los centros educativos*: <https://educowebmedia.blob.core.windows.net/educowebmedia/educospain/media/docs/activa-la-escucha/material/guia-didactica/guia-activa-la-escucha-castellano-2021.pdf>

Educo (2020). *Kit de la Escucha*: <https://educowebmedia.blob.core.windows.net/educowebmedia/educospain/media/docs/activa-la-escucha/material/kit-anexos/kit-activa-la-escucha-cast-2021.pdf>

Educo (2019). *Érase una Voz*: <https://educowebmedia.blob.core.windows.net/educowebmedia/educospain/media/docs/campanas/informe-erasedunavoz-resumen-2019.pdf>

Fielding, M. (2011). "La voz del alumnado y la inclusión educativa: una aproximación democrática radical para el aprendizaje intergeneracional". *Revista Interuniversitaria de Formación del profesorado*, 25(1), 31-61.

Freedson, J. (2021). *Children's Right to be heard: We're talking: are you listening?* Joining Forces.

Gillett-Swan, J. K., & Sargeant, J. (2019). "Perils of perspective: Identifying adult confidence in the child's capacity, autonomy, power and agency (CAPA) in readiness for voice-inclusive practice". *Journal of Educational Change*, 20(3), 399-421.

Imanian PhD, S., & Thomas PhD, N. P. (2020). "Independent Children's Rights Institutions as Facilitators of Dialogue between Children and the State: An Opportunity for Mutual Empowerment?" *Societies Without Borders*, 14(1), 6.

Kennan, D., Brady, B., & Forkan, C. (2019). "Space, voice, audience and influence: the Lundy model of participation (2007) in child welfare practice". *Practice*, 31(3), 205-218.

Lundy, L. (2007). "Voice is not enough: conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child". *British educational research journal*, 33(6), 927-942.

Moran-Ellis, J., & Sünker, H. (2013). *Adult trust and children's democratic participation. In Participation, citizenship and trust in children's lives* (pp. 32-51). Palgrave Macmillan, Londres.

Rinaldi, C. (2006). "La pedagogía de la escucha: La perspectiva de la escucha desde Reggio Emilia. Una mirada reflexiva hacia la cultura de la infancia". Bogotá.

Shier, H. (2001). "Pathways to participation: Openings, opportunities and obligations". *Children & society*, 15(2), 107-117.

Tisdall, E. K. M., & Cuevas-Parra, P. (2021). Más allá de los desafíos comunes en los derechos de participación de niños, niñas y jóvenes: el potencial del activismo. *The International Journal of Human Rights*

Unicef (2006). *Convención sobre los Derechos del Niño*.

Unicef (2013). *Overcoming Adultcentrism*.

Unicef (2021). *Protección de la infancia desde el entorno escolar. El coordinador/a de bienestar y protección. Recomendaciones para la aplicación de la LOPIVI en los centros educativos*.

